

Warszawa, *24 marzec 2009 r.*

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

RPO-528550-III/06/LN

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Pani
Jolanta Fedak
Minister Pracy
i Polityki Społecznej

szanowna Pani Minister

Ustawa z dnia 6 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy - Kodeks pracy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 237, poz. 1654) wprowadziła do systemu prawnego szereg zmian, które w opinii projektodawców mogą przyczynić się do wzrostu liczby narodzin i odwrócenia niekorzystnego trendu demograficznego, a także do poprawy jakości życia i kondycji polskich rodzin.

Ustawa zawiera oczekiwane i pożądanie społecznie zmiany, które mają sprzyjać łączeniu pracy zawodowej i życia rodzinnego, a także usunąć niektóre bariery dotyczące zatrudniania kobiet. Wśród nich w ocenie Rzecznika na szczególne podkreślenie zasługują zmiany, ukierunkowane na zbliżenie sytuacji osób prowadzących działalność na własny rachunek z pracownikami w zakresie sprawowania opieki nad chorym dzieckiem. Zmiany te w dużej części zostały spowodowane koniecznością realizacji wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2007 r., sygn. akt P 45/06 (OTK ZU Nr3/A/2007, poz. 22). Wyrok Trybunału Konstytucyjnego dotyczył art. 32 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz. U. z 2005 r. Nr 31, poz. 267 ze zm.) w zakresie, w którym przyznaje prawo do zasiłku opiekuńczego z powodu konieczności osobistego sprawowania opieki nad chorym członkiem rodziny wyłącznie ubezpieczonemu podlegającemu obowiązkowo ubezpieczeniu chorobowemu, wyłączając prawo do tego świadczenia wobec osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą i podlegających z tego tytułu dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu oraz art. 32 ust. 1 pkt 2 tej ustawy, który przewidywał prawo do zasiłku opiekuńczego z powodu konieczności osobistego sprawowania opieki nad chorym dzieckiem w wieku do ukończenia 14 lat wyłącznie ubezpieczonemu podlegającemu obowiązkowo ubezpieczeniu chorobowemu, wyłączając prawo do tego świadczenia wobec osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą i podlegających z tego tytułu dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu.

Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu tego wyroku stwierdził, że przyjęcie -jako cechy wyłączającej prawo do zasiłku opiekuńczego - dobrowolności opłacania składki nosi cechy nieuzasadnionej dyskryminacji. To zaś prowadzi do jednoczesnego naruszenia art. 2

Konstytucji w zakresie, w jakim wyraża zasadę sprawiedliwości społecznej. Z tego względu Trybunał Konstytucyjny uznał zakwestionowane przepisy ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa w części, w jakiej zawierają słowo „obowiązkowo”, za niezgodne z art. 2 i art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

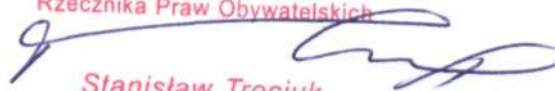
Konieczność osobistego sprawowania opieki dotyczy nie tylko chorego dziecka, ale występuje także w sytuacji wychowywania małego dziecka. Prawo do urlopu wychowawczego dotyczy tylko osób będących pracownikami. Pragnę przypomnieć, że na konieczność rozszerzenia instytucji urlopu wychowawczego na pozapracownicze grupy ubezpieczonych, w tym na osoby samozatrudniające się, zwracał uwagę Rzecznik Praw Obywatelskich w wystąpieniach kierowanych do Ministra Pracy i Polityki Społecznej w 2004 r. i 2006 r.

Uprzejmie informuję Panią Minister, że w dalszym ciągu w skargach kierowanych do Rzecznika, a także wnioskach podnoszonych przez ekspertów i organizacje społeczne, dominuje oczekiwanie dotyczące zrównania uprawnień pracowniczych z uprawnieniami osób nie posiadających statusu pracowniczego w zakresie prawa do urlopu wychowawczego, do świadczeń rodzinnych oraz opłacania przez budżet państwa składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w okresie korzystania z takiego urlopu. Opieka nad małym dzieckiem do ukończenia 4 lat wymaga przerwania działalności zarobkowej przez osoby samozatrudniające się. Osoby takie znajdują się w takiej samej sytuacji utraty dochodu, jak pracownicy przerywający pracę w związku z koniecznością sprawowania stałej opieki nad małym dzieckiem. Pozbawienie ich możliwości uzyskania prawa do urlopu wychowawczego oraz świadczeń wypłacanych z systemu świadczeń rodzinnych i z systemu ubezpieczeń społecznych może być uznane za niezgodne z zasadą sprawiedliwości społecznej oraz za noszące cechy nieuzasadnionej dyskryminacji.

Zdaniem Rzecznika w ramach kształtowania polityki prorodzinnej wymaga rozważenia także kwestia wsparcia osób nieczynnych zawodowo (np. studentów), wychowujących małe dzieci w szczególności poprzez pokrywanie ze środków budżetu państwa kosztów ich ubezpieczenia społecznego i przyznania im uprawnień do świadczeń pieniężnych w okresie sprawowania opieki nad małym dzieckiem w związku pogorszeniem sytuacji materialnej.

Biorąc powyższe pod uwagę oraz działając na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.) uprzejmie proszę Panią Minister o zajęcie stanowiska w sprawie możliwości zrealizowania przedłożonych propozycji.

Z poszanowaniem

Z upoważnienia
Rzecznika Praw Obywatelskich

Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich